

פרק הרואה כתם

טומאה, כגון שישיבה האשה על הקרקע, ובשעה שעמדה ראתה כתם דם על הקרקע שתחתיה⁽⁷⁾.

ד. כתם שנמצא על גבי בגד צבעוני, שאפשר ששינה צבע הבגד את צבע הכתם⁽⁷⁾.

ה. קטנה שאין דרכה לראות, לא גזרו על כתמיה⁽⁸⁾.

[בזמן הזה רוב הנשים אינן מרגישות ביציאת הדם מגופן, אולם הכריעו הפוסקים שדם שיוצא מגופה כאורח הנשים מטמא מדאורייתא⁽⁹⁾, ורק כתם דם שמצאה בגופה או בבשרה טומאתו היא מדרבנן בלבד, ונוהגים בו ההתרים הנ"ל⁽¹⁰⁾].

מתניתין:

- א. אשה הרואה כתם של דם על בשרה, שלא ב-11 הרגישה⁽¹⁾ ביציאת הדם מגופה, אלא מצאה הכתם על בשרה —

מדין תורה אשה שיצא ממנה דם אינה טמאה בטומאת נדה, אלא אם כן הרגישה ביציאת הדם.

דם שיצא בלא הרגשה נקרא בלשון חכמים 'כתם', ואינו מטמא. שנאמר 'דם יהיה זובה בבשרה' [ויקרא טו יט], ודרש רבי עקיבא 'דם ולא כתם'. דרשה נוספת להתר זה דרש שמואל מ'בבשרה', 'עד שתרגיש בבשרה'⁽⁸⁾.

מדרבנן גזרו טומאה גם על ה'כתמים'⁽⁹⁾, אולם הגבילו חכמים את גזירתם והשאירו במקרים מסוימים את דין תורה:

א. במקום שישנה 'תליה' לכתם, כלומר שידוע לנו על מקור נוסף של דם שאפשר שמשם נפל הדם על האשה, כגון שעברה בשוק של טבחים שמצויים שם דמים, ואפשר שניתו עליה דם בשעה שעברה שם, תולים שאין הדם מגופה, וטהורה.

ב. כתם קטן שאין גודלו כגודל גריס⁽³⁾.

ג. כתם שמצאתו על גבי דבר שאינו מקבל

ה. טעם היתר זה יבואר להלן פרק האשה [סא ב], ובהערה 68.

ו. לעיל ה א.

ז. ביאור פסק זה ראה בהערה 3.

ח. גם ההיתר לכתם הקטן מגריס נוהג בזמן הזה, וראה בהערות 51-52, ו 64.

1. נחלקו הראשונים והאחרונים האם משנתנו עוסקת רק בכתם דם שאין ידוע מהו מקורו,

א. יש מהראשונים שסוברים ששתי הדרשות הללו מלמדות על שני היתרים נפרדים, ויתבאר בהרחבה להלן בהערות 7-10, 13, 30, 56.

ב. סיבת גזירה זו תבאר להלן הערות 30-31, וראה עוד בהערה 82.

ג. יש מהאחרונים שסוברים שהיתר זה הוא חלק מההיתר הראשון שהקלו לתלות את הכתם בגורם חיצוני, ויתבאר להלן הערה 52, וראה עוד בהערות 64, 73, 76.

ד. טעם היתר זה יבואר בהערה 31.

אם היה מקום מציאת כתם הדם **כנגד בית התורפה** (2) של האשה, הרי היא **טמאה** מדרבנן, שגזרו על הכתמים שעל גופה ובגדה. אך מדאורייתא אין האשה מטמאה בנדה אלא כשהרגישה (3) ביציאת הדם. ואם נמצא כתם הדם **שלא כנגד בית**

התורפה — הרי היא **טהורה!** שכיון שאין יכול הדם הנופל מבית התורפה ליפול לשם, אנו תולים שהדם בא ממקום אחר, ואין הוא דם נדה.

וכן אם נמצא הדם **על עקבה** (4) **ועל ראש** גודלה אף על פי שאינם מכוונים כנגד בית

ואפשר שאין הוא מדם נדה אלא נפל ממקום אחר על האשה, ולכן אינו מטמא מדאורייתא. או שגם במקרה שידוע בבירור שהגיע הדם מהאשה, כל שלא הרגישה ביציאתו של הדם מגופה, טומאתו רק מדרבנן ונוהגים בו כל הקולות שיוזכרו במשנה. ובגמרא נאריך בביאור נידון זה.

2. הרע"ב פירש שהכוונה לבית הערווה, וביארו בתוי"ט ובתפארת ישראל ש"תורפה" הוא מלשון בזיון. ומצינו כעין לשון זה במשנה בתרומות [ח, ח] שאסרה להניח תרומה במקום התורפה, והכוונה היא שלא יניחנה במקום מופקר ובזוי, שיכולה להפסד שם.

3. בביאור ההרגשה הנצרכת מדאורייתא לטומאת נדה נאמרו כמה דרכים: א. הרמב"ם [איסור"ב ה יז] והשו"ע [קצא] כתבו שמרגישה זעזוע בגופה. ב. השו"ע [קצ א] כתב הרגשה נוספת, שמרגישה את פתיחת הרחם. ג. בשו"ת חת"ס [יו"ד קג] כתב שמרגישה כמין עקיצה. ובחכמת אדם [בינת אדם ח ז] כתב שכל ההרגשות המעידות על יציאת הדם כלולות בכלל "הרגשה" שהצריכה התורה, ואין צריך דווקא את ההרגשות שהזכירו הראשונים.

נחלקו הפוסקים האם אשה המרגישה זיבת דבר לח, טמאה מדאורייתא. ומצינו בזה ד' שיטות: א. החו"ד [קצ א] כתב שמועילה הרגשה זו, אולם דווקא כשהרגישה את זיבת הדם מהמקור לבית החיצון. ב. הנודע ביהודה

[נה] סובר שדי בכך שתרגיש את הדם זב בתוך הבית החיצון, ואפילו שלא הרגישה ביציאתו מהרחם. ג. בשו"ת שב יעקב [מ] הביא מהרשש"ך שאפילו אשה המרגשת את זיבת הדם מהגוף ולחוץ נחשבת לרואה בהרגשה, וטמאה מדאורייתא. ד. השב יעקב עצמו, והחת"ס [קסז] בשם רבי נתן אדלר סוברים שבכל מקום שהוא אין הרגשת זיבת הדם נחשבת להרגשה.

בשו"ת שב יעקב [מ] כתב ששאל לנשים, ואמרו לו שאינן מרגישות ביציאת הדם מאומה, מלבד הרגשת זיבת דבר לח [ובמינו המציאות היא שאין מצויה גם הרגשת זיבה בבית החיצון], ויש לדון האם נוכל לטהר בזמן הזה את כל הנשים מטומאת דאורייתא. ובערוך השולחן [קפג, סא-סב] כתב שגם בזמנינו קיימת ההרגשה, אלא שאין הנשים יודעות להבדיל בין ההרגשות, ואינן מבחינות בהרגשה הדקה של פתיחת המקור. ובסדרי טהרה [קצ צג] כתב שכל דין הרגשה הנצרכת לטומאת דאורייתא היא רק כדי לברר שהדם מגופה ולא ממקום אחר, ולכן גם בזמן הזה, כיון שיודעת האשה בוודאות שהדם מגופה, טמאה מדאורייתא, ואפילו שלא הרגישה מאומה.

4. הגר"א [באליהו רבה] ביאר שהכוונה לכף הרגל, שכאשר פושטת את כף רגלה ויושבת עליה, מכוונת היא כנגד בית התורפה. ובתפארת ישראל פירש שכאשר יושבת כדרך הישמעאלים נמצאת כף הרגל ממול למקום התורף. ופירוש

התורפה — **טמאה!** שלפעמים נמצאים גם הם כנגד בית התורפה.

ואם נמצא על שוקה ועל פרסותיה: **מכפנים** [על הצדדים הפנימיים] שיכול דם בית התורפה ליפול לשם — **טמאה!**

אך אם נמצא הדם **מבחוץ** [על צדי השוק והפרסות החיצוניים] — **טהורה!**

ואם נמצא על הצדדים **מכאן ומכאן** [הקדמיים והאחוריים] — **טהורה!** שלמקומות אלו אין דם בית התורפה יכול ליפול.

ב. **ראתה על חלוקה:** מן החגור⁽⁵⁾ ולמטה שהוא כנגד בית התורפה — **טמאה!** ואם היה הדם על חלוקה מן החגור ולמעלה שהוא למעלה מבית התורפה — **טהורה!**

ראתה על בית יד של חלוק: אם מגיע המקום

בבית היד שבו הכתם כנגד בית התורפה — **טמאה!** שחוששים שבשעה שפשטה את ידה נפל הדם. **ואם לאו,** שנמצא הכתם במקום גבוה — **טהורה!**

היתה פושטתו לחלוקה ומתכסה בו בלילה — **הרי כל מקום שנמצא בו כתם — טמאה, מפני שהוא חוזר מצד לצד.**

וכן **בפוליוס** [מטפחת שמכסה בה את ראשה⁽⁶⁾] בכל מקום שתמצא בו כתם הרי היא טמאה, משום שהוא חוזר ובא מצד לצד.

גמרא:

אמר שמואל: **ברקה קרקע עולם** לפני שישבה עליה, ומצאה את המקום נקי. **וישבה עליה, ומצאה דם עליה — טהורה. שנאמר 'בבשרה'⁽⁷⁾ — עד שתרגיש בבשרה,** וזאת לא הרגישה בבשרה את

מסוימת היה כנגד בית התורפה.

6. כן פירש הרשב"א [תוה"ב הקצר יז], וכן כתבו גם התו"ט והתפארת ישראל. והמתרגם הוסיף, שממשיך הסודר מהראש לכתפיים ומגיע עד ללב. וביאר הבית יוסף [קצ, ד"ה "ומ"ש היתה"] שמדובר באופן שלא קשרה המטפחת בחוזקה לראשה, ובבוקר לא נמצאה במקומה, ולכן חוששים שמה בהיפוכה ירדה המטפחת גם למקום התורף. אבל אם תמצא המטפחת בבוקר על ראשה במקום שקשרתה בתחילת הלילה, מוכח שלא נתהפכה, ואין מקום לטמא. הרמב"ם [בפי' המשניות ובאיסור"ט ב יא] ביאר ש'פוליוס' הוא 'אזור'.

7. במשנה הסמוכה [נח ב] מצינו שדרש רבי עקיבא שכתמים טהורים מדאורייתא מהפסוק

זה למילה 'עקב' מצינו גם בתוי"ט [כלאים ט ז]. אולם במשנה אחרונה פירש שכוונת המשנה לעקב שבלשונו, שלשם יכול להגיע דם מבית התורפה גם בלא שתשב בתנוחות מיוחדות.

5. הרשב"א פירש שהוא הסינר שחוגרות הנשים לצניעות. וביאר התו"ט [ד"ה ראתה] שאף על פי שמקום חגירת הסינר הוא מעט למעלה מבית התורפה, חוששים שמה נתכופפה וירד החלוק למטה עד שהגיע מקום חגירת הסינר לממול לבית התורפה.

הקשה הרשב"א [תורת הבית ז, ד], מדוע לא חילקה המשנה בין צידו הקדמי של החלוק לאחורי, שהרי רק צד הקדמי הוא כנגד בית התורפה ורק בו ראוי לטמא. ותירץ שדרך החלוק להתהפך ומה שלאחוריה מגיע לפניה, ולכן יש לחוש בכל צד שבחלוק שמה בשעה

הפסוק לימא קרא 'בבשר'. מאי 'בבשרה'?
שמע מינה — עד שתרגיש את יציאת הדם
בבשרה!

חוזרת הגמרא ומקשה: ואכתי מיבעי ליה גם
ה'ה' לדרוש 'בבשרה' — ולא בשפיר ולא
בחתיכה, שאם יצא הדם בתוך שיקק עור או
בתוך חתיכת בשר ולא נגע ביציאתו בבשר
האשה אינה מטמאה, ומנלן למעט דם שיצא
כדרכו בלא הרגשה.

יציאת הדם, ולכן אפילו שידוע לנו שהיה
המקום נקי קודם שישבה בו, ובהכרח שהדם
הגיע מגופה, טהורה⁽⁸⁾.

ומקשה הגמרא: האי 'בבשרה' — מיבעי ליה
לדרוש ממנו דין אחר: שמטמאה בפנים
בבחויץ, שברגע שיצא הדם מהמקור אל
הפרוזדור אפילו שהוא עדיין בתוך הגוף,
כבר היא מטמאה בנדה!?

ומתרצת: אם כן, שרק לדרשה זו נאמר

לומר, שכדי להתיר כתם שספק מהיכן מקורו,
וספק אם הרגישה בו, נאמרה הדרשה "דם", ולא
כתם. וראה בחו"ד [קצו ג], ובבינת אדם [קיג
ט] שכתבו תירוצים נוספים.

8. בסדרי טהרה [קצ צד ד"ה וטרם אכלה
לדבר] האריך לבאר שנחלקו הראשונים ביסוד
היתר הכתמים, והעלה שישנם בזה ג' שיטות: א.
שיטת רש"י במסקנת הסוגיא, התוס', והתור"ד
שההרגשה אינה סיבה לטמא אלא סימן שהדם
מהאשה, ובהעדר הרגשה ישנו ספק אולי אין
הדם מהאשה, וספק זה הוא המטהר. ואף על פי
שבכל איסורי דאורייתא די בספק איסור כדי
שנחמיר ולאסור, נתחדש באיסור נדה היתר
לספיקות. ולשיטה זו אם נדע בודאות שהדם
מהאשה, כגון שראתה את יציאת הדם מגופה,
אסורה מדאורייתא אפילו אם לא הרגישה
מאומה. ב. הרמב"ן הרשב"א והר"ן סוברים
שההרגשה היא סיבה לטמאה, ונתחדש בפסוק
'בבשרה' שלא די ביציאת הדם כדי לטמא אלא
צריך שתתווסף עליו הרגשה, ורק בצירוף שניהם
חלה טומאה. ג. ובשיטת הרמב"ם כתב [בד"ה
לכן נראה לענ"ד] שסבר את שני ההיתרים יחד,
ובין במקום שישנו ספק מהיכן הדם, ובין במקום
שחסרה ההרגשה, אינה טמאה מדאורייתא.

"דם יהיה זוכה בבשרה", "דם", ולא כתם.
והקשה הנודע ביהודה [קמא נה] מדוע שינה
שמואל מדרשת רבי עקיבא ולמד את טהרת
הכתמים מ"בבשרה". ותירץ בסדרי טהרה [קצ,
צג סוד"ה ועפ"ז] שיש שני היתרים נפרדים בדין
כתמים. הראשון שנלמד מדרשתו של רבי עקיבא
ממעט כתם שאין ידוע מקורו, שמחמת הספק
שמא אינו מהאשה הרי הוא טהור מדאורייתא.
אבל כתם שידוע בוודאי שבא מהאשה,
כבסוגיינתנו, שבדקה הקרקע קודם שישבה עליה,
אינו בכלל מיעוט זה, ודרש שמואל מיעוט נוסף
למעט גם מקרה זה.

ועדיין יש לעיין, אחר שדורשים מ"בבשרה"
לטהר דם שיצא בלא הרגשה אפילו כשבדאי
יצא מהאשה, אם כן, לכאורה, אין צורך יותר
בדרשתו של רבי עקיבא, שהרי כל דם שיש ספק
מהיכן הגיע, בהכרח שלא הרגישה ביציאתו,
ואם כן, נטהרנו מחמת חסרון ההרגשה. ויתכן
לבאר על פי מה שכתב הסדרי טהרה [שם]
שבספק הרגשה אין להתיר מכתם "בבשרה", והרי
זה ככל ספק דאורייתא שהולכים בו לחומרא.
מה שאין כן המיעוט מ"דם ולא כתם", הוא
נאמר גם במקום ספק, וכל עוד אין ודאות
מוחלטת שהדם מגופה, הרי היא טהורה [וראה
עוד בד"ה "וטרם אכלה לדבר"], ואם כן אפשר

ומתוצאת: **תרתני שמע מונה**, ששתי הדרשות שקולות ואין להוציא אחת מהן⁽⁹⁾.

שבא הדם ממכה שיש לה במקום יציאת מי הרגליים, והרי היא טהורה.

ודנה הגמרא בהתרו של שמואל לדם שיצא בלא הרגשה:

רבי מאיר אומר: אם הטילה מימי רגליה כשהיא עומדת, שלא יכלה להעמיד עצמה עד שתשב מחמת דוחקם של מי הרגלים – הרי היא **טמאה**, שאמרינן שמחמת הדוחק חזרו מי רגליים למקור דמיה, והוציאו את הדם מהמקור⁽¹¹⁾.

תא שמע: (10) האשה שהיא עושה צרכיה ומטילה מי רגלים וראתה דם, ומסתפקת אם דם זה הוא מהמקור והרי היא טמאה, או

10. **התוס' [ד"ה הרואה]** הקשו שמצינו לעיל [נב ב, נו א, נו ב] משניות מפורשות שמתמאות כתמים, ומדוע לא הקשתה הגמרא ממשניות אלו על שמואל. ותירצו, שמודה שמואל שכתם אשר נמצא בחלוק טמא, משום שבחלוק עומד הכתם זמן מרובה ואפשר שכשיצא הדם הרגישה ושכחה עכשיו מהרגשתה, ושמואל שטיהר מדבר דווקא בכתם שנמצא בכשרה.

ובסדרי טהרה [קצ צג ד"ה 'ולענ"ד נראה דלא'] הוכיח מתירוץ התוס' שסוברים הם שההרגשה היא דין בפנ"ע ולא שנצרכת היא רק כדי להוכיח מהו מקור הדם, שלסוברים שהצריכה התורה הרגשה משום שספק דם נדה טהור הוא הדין גם במקרה שהרגישה וששכחה, שהרי מחמת השכחה עדיין קיים הספק ומה נפקא מינה אם היתה פעם הרגשה כל עוד לא מועילה היא לברר עכשיו מהיכן הדם.

מרש"י [נח א ד"ה דרבנן] הוכיח הסד"ט [שם, ג ד"ה בתה"ד] שחולק על התוס', וסובר שגם כתם ישן טהור לשמואל. וראה בחו"ד [קצ א], **ובנודע ביהודה** [תנינא נה] שתירצו את קושיית התוס' בדרכים נוספות.

11. **באבני נזר** [רלא] הסתפק מהי סיבת הטומאה בעומדת, האם חוששים כיון שהיתה ההטלה בעמידה לא יכלו מי הרגלים לקלח וחזרו למקור והוציאו דם. או שהעמידה אינה

9. כן פירש **הרשב"א** בשם **רבנו יונה**, הר"ן פירש בדרך אחרת, שחידשה הגמרא בתירוצה ששני הדינים יסודם אחד הוא, ולכן אפשר לדורשם מדרשה אחת. דהיינו, שסיבת טהרת דם היוצא בחתיכה היא משום חסרון הרגשה, שכיון שמונח הדם בתוך החתיכה ואינו נוגע בגוף האשה אינה יכולה להרגיש בו, וכל הרגשתה היא רק ממגע החתיכה. נמצא, שדין הרגשה המטהר את הכתמים הוא שמטהר גם את הדם שיוצא בתוך חתיכה.

והקשה עליו רבינו יונה, שבגמרא לעיל [כב א] מבואר שסיבת טהרת דם שבחתיכה היא משום שאין דרך הנשים לראות בצורה שכזו, ולא משום חסרון הרגשה. **ובסדרי טהרה** [קצ א] הקשה, שאם כל סיבת טהרת דם שבחתיכה הוא מפני חסרון ההרגשה, מדוע אינה טמאה מדרבנן שגזרו על הכתמים. וראה בחת"ס מה שכתב לישב קושיות אלו.

מפירושו של הרבינו יונה מבואר שהעדר הרגשה מטהר גם כשברור שמקור הדם הוא מהאשה, שהרי בדם שיצא בתוך חתיכה חסרה רק ההרגשה בפועל אולם אין ספק מהיכן הגיע. וראה מה שהבאנו בתחילת הסוגיא **מהסדרי טהרה** שנחלקו בנידון זה כמה מהראשונים. פירושים נוספים בביאור תירוץ הגמרא מצינו **בתוס' הרא"ש** [כא ב] **ובמאירי** [שם, ובהערות לפרק שלישי [24-33] ביארנו בהרחבה.

ואם הטילה מימי רגליה כשהיא **יושבת** — הרי היא **טהורה**, שתולים שהדם יוצא ממכה שיש לה במקום מי הרגליים, כי אין דרך הדם הבא מן המקור לצאת מעצמו עם מימי הרגליים⁽¹²⁾.

ומוכיחה הגמרא: **היכי דמי? אי דארגשה** שיצא הדם מן המקור, **יושבת** — **אמאי טהורה?** הרי כיון שהרגישה שיצא הדם מן המקור אין לנו לתלות במכה.

אלא, לאו, דלא ארגשה ביציאת הדם מהמקור⁽¹³⁾. וקתני **עומדת** — **טמאה**, וקשה

לשמואל, שאמר שבלא הרגשה אינה נטמאת?!

ודוחה הגמרא: **לעולם** — **דארגשה!** אולם כיון שהיתה ההרגשה בעת הטלת מי רגליים, אינה בהכרח מחמת יציאת הדם מהמקור, **ואימור** — **הרגשת מי רגלים הוא!** שדומה הרגשת יציאת מי הרגלים להרגשת יציאת הדם⁽¹⁴⁾. ולפיכך, אם **עומדת** — טמאה, שאמרינן שמחמת הדוחק הדור **מי רגלים למקור, ואיתי דם**.

ויושבת — **טהורה**, שכיון שאין דרך דם נדה

סיבה להוצאת דם אלא היות שאין דרך הנשים להטיל מי רגליים בעמידה, בהכרח שהיתה דחוקה ביותר, וחוששים שבזמן שעצרה את עצמה חזרו מי הרגלים בתוך הגוף והגיעו למקור. והביא שהמרדכי סובר כצד הראשון ובשו"ע הגר"ז כתב כצד השני. ומלשונו של רש"י [ד"ה עומדת] שכתב "אידי דדחיק למה עלמא דמעומד השתינה" משמע שהחשש הוא שבזמן שעצרה עצמה קודם ההטלה הגיע הדם, וכן מבואר בדבריו להלן נט ב [ד"ה במזונקת].

12. כן ביארו התוס' [נט ב ד"ה האשה] בשיטת רש"י, וכן כתב הר"ן. והתוס' עצמם מפרשים, כיון שלא יצא דם לפני שהטילה מי רגלים וגם לא אחר כך, מוכח שמי הרגלים הם הגורם ליציאת הדם, ומאחר שביושבת אין אפשרות שהוציאו מי הרגליים דם מהמקור, בהכרח שיש לה מכה שמוציאה דם.

בשו"ת מהר"ם מלובלין [ב, הביאו הסד"ט קצ צג] הקשה על הסוברים שהתירה התורה דם שספק אם הגיע מהאשה, מסוגייתנו, שטימאה את העומדת, שהרי אף על פי שאין בעומדת ראייה המוכיחה שהגיע הדם ממכה, מכל מקום, אין גם ראייה להפך, ונשאר הדבר בספק, ואף על פי כן טמאה. ובסדרי טהרה [שם] תירץ, כיון

שרוב הנשים אין להן מכה פושט הרוב את הספק, והרי זה כדם שברור לנו שהוא דם נדה.

13. **בשו"ת שב יעקב** [מ] הביא מהרשש"ך שאשה המרגשת זיבת דבר לח מגופה ולחוץ טמאה מדאורייתא, שגם הרגשה זו היא בכלל ההרגשות המטמאות בטומאת נדה, [וראה בהערות למשנה שהרחבנו בנידון]. והקשה עליו **בסדרי טהרה** [קצ א] מסוגייתנו, שדנה האם אשה המטלת מי רגלים מדובר שהרגישה. ואם נאמר שהרגשת זיבת דבר לח נחשבת להרגשה, אין מקום לספק, כי כיצד יתכן שתטיל מי רגליים ולא תרגיש זיבת דבר לח. ויש לומר שסובר המהרשש"ך שההרגשה מטרתה לברר שהדם מהאשה, ולכן רק במקום שאין ידוע שהטילה מי רגליים מסתבר שההרגשה נגרמה על ידי הדם, ומוכיחה הרגשת הזיבה על מקור הדם. אבל במקרה שידוע שהטילה מי רגליים, וגם בלא שיהא דם כלל ישנה הרגשת זיבה מחמת מי הרגליים, אם כן, אין הרגשה זו מוסיפה מאומה לברר מהיכן הדם, ובמקרה זה נצרכות הרגשות אחרות כדי לטמא.

14. **בשו"ת שב יעקב** [לו], הביאו הפליתי קפג] הסתפק האם כוונת הגמרא היא להעמיד

לבוא עם מי רגליים תולים שההרגשה נבעה מהטלת מי הרגליים ולא מיציאת הדם מהמקור.

ומקשה הגמרא קושיה נוספת, **תא שמע: עד**, [סדין] שבודקת בו עצמה, שבדקה בו בתחילת הלילה, ואחר כך היה נתון תחת הבר, ונמצא עליו דם, ואין ידוע אם הוא דם מאכולת שנמעכה בעד במשך הלילה או שהדם הוא מהבדיקה —
בדיקה שבדקה עצמה —

אם היתה צורתו של הדם עגול — הרי הוא

טהור. שעל פי רוב צורת הדם המגיע כתוצאה מקינוח של בדיקה היא משוכה, ולכן מסתבר יותר לתלות שנמעכה בעד מאכולת, ונתפשט דמה בצורת עגול.

ואם היתה צורת הדם משוך — הרי הוא טמא, שתולים שנמשך הדם על העד בשעת בדיקה⁽¹⁵⁾.

ומבאר הגמרא: **היכי דמי? אי דארגישה** — עגול אמאי טהור? והרי הרגישה ביציאת הדם!?

אלא, לאו, דלא ארגישה, וקתני משוך —

שאומרת הרגשתי ובין שאומרת לא הרגשתי אין שמשגיחין בדבריה, שאין אפשרות להבחין בין ההרגשות, וכן כתב הגר"ז גם [שם] בשיטת רש"י והרמב"ם. ואולם הסדרי טהרה חולק וסובר שישנם נשים שיודעות להבחין בין ההרגשות, ואין לקבוע בודאי שטעתה, ולכן כתב שדווקא כשאומרת "לא הרגשתי", אינה נאמנת, שאי אפשר לסמוך על דבריה ולהקל. אבל האומרת "הרגשתי, וטמאה אני", מדאורייתא נאמנת, ולא חוששים לטעות על מנת להקל ולטהר.

טעם נוסף לחלק בין האומרת הרגשתי לאומרת לא הרגשתי כתב [שם, ד"ה ו'הנה ראיתי בספר כו"פ], שמצינו ברמב"ם [איסור"ב ט א] שרוב הדמים יוצאים בהרגשה, ולכן אפשר שדווקא כשאומרת לא הרגשתי, שסותר הרוב את דבריה, חוששים שטעתה, אבל האומרת הרגשתי, שהרוב מסייע לדבריה, נאמנת, ותולים שידועת היא להבחין בין ההרגשות.

15. נחלקו הראשונים האם מראה 'עגול' הוא ראייה להתיר, או להיפך, ש'משוך' הוא ראייה לאסור. ונפקא מינה ממחלוקת זו למקרה שיאבד

שמדובר שהאשה אומרת שהרגישה, וביושבת תולים שטעתה, והאמת היא שהיתה ההרגשה רק מחמת מי הרגליים. או שכוונת הגמרא היא להיפך, שהאשה אומרת שלא הרגישה הרגשת יציאת דם, ובעומדת תולים שטעתה וסברה שההרגשה היא משום מי הרגליים, ולא ידעה להבחין שישנה הרגשה נוספת. וראה ברע"א [קמא סב] ובסדרי טהרה [קצ סז ד"ה 'תו קשיא'] שהאריכו בראיות לפשוט ספק זה. ונראה שכבר נחלקו בדבר הראשונים, מרש"י [ד"ה 'דארגישה'] משמע שפירש שמדובר שאומרת שהרגישה. ואולם לעיל [ג א ד"ה מרגשת] משמע שביאר שמדובר שלא הרגישה, וראה בשו"ע הגר"ז [קונטרס אחרון קפג ב] שעמד על סתירה זו. ומהרשב"א [ג א ד"ה ואי ובמשמת הבית כתמים יח ב] הוכיחו הגר"ז והסדרי טהרה [קפג ב] שפירש שמדובר שאומרת שלא הרגישה, וכן דייק הפליתי [שם] מהתוס' ומהגהות מיימוני. ובסדרי טהרה [קצ, שם] הוכיח מהתוס' להפך ששיטתם היא שסוגיתנו עוסקת באומרת הרגשתי.

החוות דעת [קצ א] כתב שאין נפקא מינה לדינא מספק זה, ושני הצדדים אמת, ובין

טמא' ומוכח שגם בלא הרגשה מטמא דם נדה, וקשה על שמואל שאמר עד שתרגיש בבשרה!?

ומתרת הגמרא: **לא, לעולם דארגישה**, ואולם אין להכריע מחמת ההרגשה, **שואימור** — 'הרגשת עד' הואי הרגשתה ולא הרגשת יציאת דם, שהרגשת הבדיקה דומה להרגשת יציאת דם נדה⁽¹⁶⁾, ואפשר שטעתה בהבחנת ההרגשה, ולפיכך: **משוך** — **ודאי מגופה אתא**, שכיון שדרך דם קינוח של בדיקה להיות משוך והיתה כאן גם הרגשה מסוימת יש לתלות שהדם הוא דם נידה וההרגשה היתה הרגשה של יציאת הדם מהמקור. אבל —

עגול — **טהור!** שמסתבר יותר לתלות הדם במאכולת, ולומר שההרגשה נגרמה מחמת

הבדיקה בעד.

ומוסיפה הגמרא להקשות על שמואל, **תא שמעי: נמצא דם על עד הבדיקה שלו**, שקינח הבעל את עצמו לאחר תשמיש ומצא את הדם על העד שלו — **טמאין הבעל והאשה בודאי** [האשה משום נדה והאיש משום בועל נדה] **וחייבין בקרבן חטאת**⁽¹⁷⁾, שודאי היה הדם בשעת תשמיש. אבל, אם **נמצא הדם על העד שלה**, שקינחה לאחר תשמיש, תלוי הדבר אימתי קינחה: אם היה הקינוח **אותיב**, תיכף ומיד לאחר תשמיש, הרי ודאי שהיה הדם גם בשעת תשמיש ולפיכך — **טמאין וחייבין בקרבן**. אבל, אם לא קינחה מיד, אלא **נמצא הדם על העד שלה לאחר זמן** — **טמאים מספק בלבד, ופטורין מן הקרבן**, ששמא יצא הדם רק לאחר תשמיש⁽¹⁸⁾.

הרגישה, ראה מה שכתבנו בהערה 14.

17. **הגמרא לעיל** [יד א] מקשה, מדוע מטמאים בודאי ולא מסתפקים שמא הדם הוא ממאכולת שהיתה באותו מקום ונמנעה בעד על ידי הבדיקה, ומדוע שונה כתם זה משאר הכתמים שמצינו במשנה [בעמוד ב] שמסתפקים אולי הדם מקורו ממאכולת. ותירצה שבאותו מקום אין מצויות מאכולות.

הגמרא בשבועות [יח א] מקשה, מדוע חייב קרבן והרי אנוס הוא, שהיה סבור שאשתו מותרת. ותירצה, שמדובר באופן שבא עליה ביום הוסת, ופושע הוא בכך שלא חשש שתראה כהרגלה.

18. **החוות דעת** [קצ א, כ] מקשה, מדוע לא נסמך על חזקת טהרה שתכריע שיצא הדם רק לאחר תשמיש, ופטורו מקרבן. ותיריך **בשב**

העד או שישחת מראה הכתם ואין אפשרות לדעת צורתו. **מרשיי** [ד"ה עגול] משמע שעגול הוא ראייה להיתר, וכן הוכיח הסדרי טהרה [קצ סז, ד"ה הנה לשון] גם מדברי הטור והרשב"א. ואולם בר"ן מבואר שמשוך הוא סיבה לטמא. וראה מה שכתב בזה **בבינת אדם** [קיג יב].

16. **החוות דעת** [קצ א] ביאר, שדווקא ההרגשה הנגרמת על ידי בדיקה בעומק בחורים ובסדקים דומה היא להרגשת יציאת דם מהמקור, אבל אם קינחה עצמה מבחוץ אין לחוש שהחליפה בין הרגשת הקינוח להרגשת הדם. וראה בשבט הלוי [קז ו, ו] שהתיר מכח זה כתם הנמצא ע"ג נייר שקינחה עצמה בו כשהוא צבעוני או שאינו מקבל טומאה, ואולם לענין כתם הקטן מגריס שונה הוא משאר כתמים וטמא גם בכל שהוא. בביאור תירוצי הגמרא, האם מדובר שאומרת האשה שהרגישה או שמדובר שאומר שלא

כשמואל!?

ומתרצת הגמרא: **לא! לעולם** מדובר **דארגישה**, ומה שאינה ודאי טמאה כשנמצא הדם לאחר זמן, הוא משום **שאימא** — **הרגשת שמש הוה!** שגם הרגשתו דומה להרגשת יציאת דם נדה מהמקור, ואפשר שהחליפה בין ההרגשות. ולכן, כיון שלא מצאה את הדם מיד אין ההרגשה הוכחה מספקת שיצא הדם בשעת תשמיש. אך אם מצאה את הדם מיד אין אנו מסתפקים לומר שמא ההרגשה אינה של יציאת הדם אלא

היכי דמי? אי דארגישה בשעת תשמיש ביציאת הדם, הרי ודאי שנטמאה בשעת תשמיש ואם כן, אפילו אם נמצא הדם **לאחר זמן אמאי פטורין מן הקרבן**, והרי ההרגשה מוכיחה⁽¹⁹⁾ שיצא הדם כבר בשעת תשמיש?

אלא, לאו, דלא ארגישה בשעת תשמיש ולכן כשנמצא הדם לאחר זמן יש להסתפק אם היה משכבר או שיצא רק עתה, ובכל זאת, למרות שמדובר שלא ארגישה, ו**יקתני: נמצא על שלה אותיות** — **טמאין וחייבין בקרבן!** ומוכח שטמאה גם בלי הרגשה, ודלא

והקשה עליו **בדרכי משה**, מהיכן למד לפרש כן, אולי כל קושית הגמרא היא שהדם שנמצא בעד הוא המטמא, וההרגשה נצרכת רק כדי להוכיח את הזמן שיצא, אבל בלא שנראה דם לא נחשוש לו בגלל הרגשה בעלמא. ותיריך **החוו"ד**, שלמד התרומת הדשן מסוגיתנו שהרגשה חמורה מוסת, שהרי בגמרא לעיל [טו א] מצינו ש'עבר הוסת ובדקה ומצאה טמאה חוששת לוסתה' ומלשון 'חוששת' מדויק שאין מכריעים בודאי לטמא, ובסוגיתנו מבואר שדם שנמצא לאחר ההרגשה מביאים קרבן, ובהכרח שתולים בודאי שההרגשה גרמה לדם, וכיון שהרגשה חמורה מוסת סבר התרומת הדשן שאסורה כדין אשה ביום הוסת. וראה **בנודע ביהודה** [תנינא קיח] **ובסדרי טהרה** [קצ ג]

ובהפלאה [קצ א] שתייצו בדרכים נוספות. בעיקר דיין זה ראה **בפתחי תשובה** [קצ ה] שהביא מחלוקת אם מועילה בדיקה בכדי אותיות לטהר. **ובשו"ת חת"ס** [יו"ד קנ] **ובחכמת אדם** [קיג א] שדנו האם גם המרגשת זיבת דבר לח אסורה בלא דם. **ובתורת השלמים** [קצ ה] **ובסד"ט** [שם] שנחלקו האם נשים המסולקות מדמים שאינן חוששות לוסת, צריכות לחוש כשמרגישות.

שמעתתא [ג יז], כיון שנמצא דם בסמוך לביאה הורעה החזקה. והקשה על תירוצו שאם כן נטמאנה בודאי משום 'חזקה דהשתא', שמורה שהדם שלפנינו כבר היה מלפני זמן רב. וחידש שישנה חזקה שאינה טמאה ודאי, וחזקה זו לא הורעה, ובכוחה לסתור את החזקה דהשתא. וראה עוד בדבריו ש"א פ"ב, **ובשערי יושר** [ב, ד].

החזון איש [אבהע"ז פ יח] תירץ, שנסתפקו חכמים האם אפשרי הדבר שימהר הדם ויצא בזמן הקצר שהיה משעה שפירש עד שנמצא הדם, ובמקום שישנו ספק שמא צד ההיתר אינו שייך במציאות, אין לסמוך על החזקה.

19. **התרומת הדשן** [רמו, ונפסק בשו"ע קצ א] למד מסוגיתנו שאשה שהרגישה את אחת מההרגשות שרגילות לבוא ביחד עם הדם, טמאה אפילו שלא מצאה דם, שההרגשה מוכיחה בודאות שיצאה טיפת דם. ומבואר בדבריו שביאר את קושית הגמרא 'אי דארגישה', שההרגשה בעצמה תטמא, ולא רק שתהא הוכחה שהדם שנמצא בעד יצא כבר בשעת ביאה.

של השמש⁽²⁰⁾, אלא כיון שראתה דם מיד תולים שראתה בהרגשה.

עוד מקשה הגמרא על שמואל, **תא שמע: נמצאת אתה אומר ג' ספקות באשה:**

נמצא הדם על בשרה, והוא ספק טמא ספק טהור — **טמא!**

נמצא הדם על חלוקה והוא ספק טמא ספק טהור — **טהור!**

ובמגעות ובהיסטות, שלא מצאה כתם אך מסופקת בטהרתה, ואינה יודעת אם טימאה את הטהרות שנגעה או הסיטה אותם. הלך

אחר הרוב!⁽²¹⁾

ומסבירה הגמרא: **מאי' במגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב?**

לאו איירי שאם רוב ימיה של אשה זו **טמאין**, שרואה דם תדיר, ולכן גם בשעה שלא מוצאת כתם היא חוששת מספק למגעותיה ולהיסטיה⁽²²⁾, והרי היא תמיד **טמאה מספק**.

ומדייקת הגמרא: **ואף על גב דלא ארגשה הרי היא טמאה**, שהרי מטמאין אותה תמיד, ואפילו במקום שלא הרגישה!?

בטהרות, שמחמירים בהם יותר מלגבי האיסור לבעלה, וללמדנו זאת הדגישה הברייתא 'ובמגעות ובהיסטות'. ובמקור מים חיים [קצ יא] ביאר שלכן השו"ע השמיט דין מהלכה, שהרי לא עסק בדיני טומאה שאינם נוהגים בזמן הזה.

הרע"א [סב] כתב שהרגשה נצרכת רק לגבי איסור נדה לבעלה, אבל הדם מטמא בטומאת מגע גם בלא הרגשה, והקשה הסדרי טהרה [קצ צג ד"ה 'ותו קשיא'] מהי אם כן הקושיה על שמואל אולי כל דין טומאה שנאמר הוא למגע בטהרות המטמא גם בלא הרגשה.

22. כן פירש רש"י [ד"ה ובמגעות], וכן הוכיח הערוך לנר מהתרומת הדשן. התוס' והרשב"א כתבו שלא מצאנו חומרה כזו לאיסור אשה הרואה תדיר בלא שתראה דם, ולכן פירשו שהברייתא עוסקת באשה שמצאה כתם על חלוקה, אולם מדובר שעברה באותו היום בשוק של טבחים שמצוי בו דם, ובמקרה שכזה מבוואר בגמרא בסמוך שתולים שהדם ניתז עליה בעוברת בשוק, וחידשה הברייתא שאם רוב ימיה בטומאה אין מקילים מחמת המעבר בשוק של

20. הסדרי טהרה [קצ א] והנודע ביהודה [קמא נה] הקשו על תירוץ הגמרא שטועה האשה בין הרגשת שמש להרגשת הדם מדוע אם כן באותיום טמאה מדאורייתא, ואין חוששים שההרגשה היא מהשמש והדם יצא בלא הרגשה. ותירצו, שכתב הרמב"ם [איסור"ב ט א] שרוב הדמים באים בהרגשה, ולכן כיון שאם נתלה ההרגשה בדם הרי יצא דם זה כדרך רוב הדמים אין חוששים למיעוט דמים שיוצאים בלא הרגשה. עוד יש לומר שהסדרי טהרה [שם סא, ד"ה 'מיהו בהא'] כתב שרוב הנשים אינן טועות בהרגשה, ואם כן אפשר לסמוך על רוב זה כדי לקבוע שצדקה האשה וההרגשה היא מהדם.

ואולם תמוה מדוע בנמצא אחר זמן טמאה רק מספק, ולא סומכים על הרוב להוכיח שהגיע הדם בשעת תשמיש. ויש לומר, כיון שגם הרגשת הבדיקה בעד דומה להרגשת דם, יש להסתפק אולי הגיע הדם בשעת הבדיקה, ורק באותיום שהצד לטהר הוא שלא היתה כלל הרגשת דם ישנו רוב לטמא.

21. כתב הרשב"א שחומרא זו לטמא משום 'הלך אחר הרוב' הוא רק לענין טומאת מגע

בית התורפה, על בשרה אמאי טמא?

והתנן: ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה — טהורה?!

ועונה הגמרא: איבעית אימא — מחגור ולמטה. ואיבעית אימא — מחגור ולמעלה!

ומסבירה: איבעית אימא מחגור ולמטה!

וכגון: שעברה בשוק של טבחים, שהוא מקום שניתזים בו דמים, ויש לתלות שהכתם שמצאה הוא מדם בהמה. ולכן: נמצא הכתם על בשרה תולים שמגופה אתאי, דאם מעלמא אתאי — על חלוקה נמי מיבעי ליה אשתכוחי! שכיצר יתכן שיחדור הדם הניתז ויגיע עד לבשרה בלא לגעת בחלוקה שעליו (24). אבל, נמצא הכתם על חלוקה תולים שמעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי — על בשרה נמי מיבעי ליה אשתכוחי! (25)

ואיבעית אימא מחגור ולמעלה:

ודוחה הגמרא: לא! לעולם אין האשה מטמאה בלא הרגשה, וביאור הברייתא הוא:

אם רוב ימיה בהרנשה חזיא הרי היא חוששת תמיד ואפילו במקום שלא שמה לב להרגשתה. והיא טמאה משום דאימור ארגשה ולא אדעתה. אך במקרה ששמה לב והיא בטוחה שלא הרגישה אין היא טמאה! (23)

וחוזרת הגמרא ומבארת את תחילת הברייתא: אמר מר: על בשרה — ספק טמא ספק טהור — טמא. על חלוקה — ספק טמא ספק טהור — טהור!

היכי דמי? אי נמצא הכתם מחגור ולמטה, שהוא כנגד בית התורפה, על חלוקה אמאי טהור?

והא תנן: מן החגור ולמטה — טמא?!

ואי נמצא הכתם מחגור ולמעלה, שלא כנגד

טבחים.

23. התוס' [ד"ה הרואה] פירשו שכוונת הגמרא בתירוצה להעמיד הברייתא בכתם ישן, שכיון שנפל בכגד לפני זמן מרובה ישנו חשש שבשעת נפילתו הרגישה בו ועתה שכחה הרגשה זו, ובסדרי טהרה [קצ ג ד"ה בתה"ד] הוכיח שרש"י חולק על פירוש זה.

24. פירוש זה הוא לשיטת התוס' [ד"ה 'על']. הרשב"א [בחידושו, ובתורת הבית ז ד] מבאר שהחלוקה בין כתם שבבשרה לכתם שבחלוקה אינו משום המציאות שבחלוקה התליה מסתברת יותר, אלא חילוקה הגמרא בדיני תליה, וחידשה שהחמירו בכתם שנמצא בבשר, שכיון שנמצא על גופה רגלים לדבר שדם נדה הוא. הט"ז

והרע"א [קצ יד] נחלקו האם העוברת בשוק של טבחים ומצאה כתם על ידה יכולה לתלות שהדם נפל על היד בעוברת בשוק, ולכאורה לתוס' ביד שאינה מכוסה אין חילוק בין בשר לחלוקה ובשניהם תולים, ולרשב"א שהחמירו בכתם שבבשרה שלא תולים שהגיע ממקום אחר, גם בכתם שנמצא ביד טמאה.

25. נחלקו הראשונים בדין כתם שנמצא גם בבשר וגם בחלוקה, שאין בו הוכחה לטמא משום 'אם מעלמא אתאי על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי' שהרי נמצא גם בחלוקה. ואולם גם ההוכחה לטהר משום 'אם מגופה אתאי על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי' איננה, שהרי הכתם נמצא גם בבשר. הרמב"ם [איסור"ב ט כג] הרשב"א [ד"ה אבע"א ובתורת הבית, ז ד]

החגור לתחתיו, מדברת באשה שלא עברה בשוק של טבחים ולא אזדקרה.

ולאחר הסבר הברייתא מקשה הגמרא על שמואל: (27)

קתני מיהת: שהמוצאת כתם דם 'על בשרה ספק טמא ספק טהור — טמא' ואף על גב דלא הרגישה הרי היא טמאה, וקשה על שמואל? (28)

ומוסיפה הגמרא להקשות: ועוד, תנן: 'הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה

וכגון דאזדקרה, שזקפה עצמה לאחוריה, שאז, גם למעלה מן החגור יש לתלות שנוזל הדם כלפי מעלה בשעה שנוקפה לאחור. ולכן: נמצא הכתם על בשרה ודאי מגופה אתאי, שרק ממקום זה יתכן שיגיע דם למתחת החלוק בלא לגעת בחלוק. דאי מעלמא אתאי — על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי. אבל, נמצא הכתם על חלוקה תולים שמעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי — על בשרה איבעי ליה אשתכוחי! (26)

ומשנתנו, שאינה מחלקת בין חלוקה לבשרה, וכל החילוק הוא בין למעלה מן

שעברה בשוק של טבחים, וטעם הטהרה בנמצא על חלוקה הוא, שדם שיוצא בשעה שמזדקרת אינו נופל למטה אלא זב הוא על בשרה, ולא יתכן שיגיע לחלוק בלא שיגע קודם בבשר, ולכן כיון שעל הבשר לא נמצא כתם בהכרח שהגיע הוא מבחוץ. ובגליון רע"א [קצ יב] כתב שלפירוש הרשב"א בכתם ישן טמאה, שחוששים שנתייבש ונפרך מבשרה ונפל. וראה ברשב"א ובטור [קצ] שהביאו מהראב"ד פירוש שלישי בסוגיתנו.

27. הקשו התוס' [ד"ה 'אמר מר'] מדוע בתחילה הקשתה הגמרא על שמואל ממגעות והיסטות שנכתב בסיפא של הברייתא, ורק אחר כך מקשה מהרישא. ותירצו, כיון שהרישא אינו מובן וצריך להקדים ולפרשו, העדיפה הגמרא לשאול קודם מהדין הפשוט.

28. על קושיה זו לא יכלה הגמרא לתרץ כתירוצה לעיל שחוששים שמא 'ארגשה ולא אדעתה', שהתוס' [ד"ה הרואה] ביארו שרק בכתם ישן חששו לשכחת ההרגשה, ובבשרה שאין מתקיים הכתם זמן מרובה, בודאי חדש הוא.

והרמב"ן [מובא במשמרת הבית, שם] מטהרים. הרא"ה [בדק הבית שם] מטמא, וכן כתב הגר"א [קצ כד] בשיטת התוס'. התוס' הרא"ש [יד א ד"ה 'ולעת'] כתב שמקרה זה הוא ספק השקול.

26. רש"י פירש שגם לתירוץ זה מדובר שעברה בשוק של טבחים, והחילוק בין בשרה לחלוקה הוא כתירוץ הראשון, שבבשרה אין מסתבר לתלות שהגיע הדם בחוץ שאי אפשר שיגיע הדם לבשר בלא להשאיר רושם בחלוק. וכפירוש זה הוכיח המגיד משנה [איסו"ב ט יט] שפירש גם הרמב"ם. והקשה הבית יוסף [קצ יב ד"ה 'ואיכא למידק'] שלביאור זה נמצא ששני תירוצי הגמרא ביסודם תירוץ אחד הוא, וכל התוספת בתירוץ השני היא שתתכן אפשרות לטמא גם מעל לחגור, והיה לגמרא לכלול את שני התירוצים כאחד ולומר "אבע"א מהחגור ולמטה ואבע"א מהחגור ולמעלה וכשזדקרה, וכגון שעברה בשוק של טבחים". ובסדרי טהרה [קצ לג ד"ה ולפענ"ד] דייק עוד בלשון הגמרא ששינתה בתירוץ הראשון ולא כתבה 'על בשרה ודאי' כבתירוץ השני.

הרשב"א פירש שבתירוץ השני לא מדובר

— **טמאה**, ומסתימות הלשון במשנה משמע שכל כתם טמא, ואף על גב דלא הרגישה!?

ומתרת הגמרא: אמר רב ירמיה מדפתי: מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן גם בלי הרגשה, שתקנו לחשוש דלמא ארגשה ולא אדעתה⁽²⁹⁾.

פ-ח א **רב אשי אמר**: שלגמרי טיהר שמואל את הכתם שנמצא בקרקע ולא רק משום חסרון הרגשה ביציאת הדם, אלא שמואל הוא דאמר כרבי נחמיה המטהר את כל הכתמים הנמצאים על דבר שאינו מקבל טמאה⁽³⁰⁾, וקרקע אינה מקבלת טמאה. ובכל המקומות

שמצינו שחוששים לכתמים גם בלי הרגשה, מדובר שנמצאו על גבי דבר המקבל טמאה.

דתנן: רבי נחמיה אומר — כל דבר שאינו מקבל טמאה ונמצא עליו כתם-דם אינו מקבל טומאת כתמים, שגזירת טומאת כתמים שגזרו חכמים לא נאמרה אלא כשנמצא הכתם על דבר המקבל טמאה⁽³¹⁾.

ומקשה הגמרא על התירוף הראשון:

בשלמא לרב אשי, שאמר שחידושו של שמואל הוא שהלכה כרבי נחמיה, שאין האשה נטמאת בכתם הנמצא על דבר שאינו

'טעמא דשמואל לאו משום חסרון הרגשה', משמע שחולק ומפרש שכל סיבת הטהרה היא מחמת שהכתם נמצא על דבר שאינו מקבל טמאה. והקשו השב יעקב [מא] והערוך לנר שבדברי שמואל נאמר במפורש שטעם הטהרה הוא משום שצריך ש'תרגיש בבשרה', וכיצד יתכן לבאר בשמואל בניגוד למפרש בדבריו. ותירץ בסדרי טהרה [קצ צג, ד"ה 'לכן נראה לענ"ד'], שגם רש"י מפרש שחסרון ההרגשה הוא המטהר, ומה שכתב 'לאו משום חסרון הרגשה' כוונתו שסבר רב אשי שאין חסרון ההרגשה סיבה בפני עצמה לטהרה, אלא הטהרה היא משום שישנו ספק אולי אין הדם מגופה, אולם כיון שבכל אשה שמרגישה אין ספק שהדם מגופה, נמצא שרק בהעדר הרגשה קיים הספק שמטהר, וראה שם שהאריך לבאר מנין למד רש"י שלרב אשי טהרת כתמים הוא משום הספק שמא הדם אינו מגופה, ומהו ההכרח שלרב ירמיה ההרגשה היא דין היתר בפני עצמו. וראה עוד מה שכתבנו בנידון זה לעיל [הערות 10-8, ו 13].

29. כן פירשו רש"י [ד"ה מדרבנן] והרשב"א [ג א, ד"ה בצפור לא נתעסקה], והקשה הערוך לנר מדוע אם כן טמאה רק מדרבנן, היה לה להאסר מדין תורה ככל ספק דאורייתא. ותירץ שאין מצוי הדבר שתרגיש אשה ולא תדע מהרגשתה, ומדין תורה אין חוששים אלא לדבר שכיח, ורבנן תקנו לחשוש גם לזה.

התוס' ביארו שרבנן גזרו טמאה על הכתמים גם במקרה שידוע בוודאי שלא הרגישה, ובסדרי טהרה [קצ ז] כתב שטעם התקנה הוא שחששו רבנן שמא יזלזלו באיסור נדה ויבאו מתוך כך להקל גם בדם שיצא עם הרגשה.

30. התוס' [ד"ה מודה] והרשב"א פירשו שגם לרב אשי סיבת טהרת הכתמים מדאורייתא היא משום חסרון ההרגשה, והוסיף רב אשי, כיון שנמצא הכתם על דבר שאינו מקבל טמאה מותרת היא גם מדרבנן, ויישב בכך את לשונו של שמואל שנקט בדבריו 'טהורה', שמשמעותו טהורה לגמרי. ולפירוש זה אין מחלוקת לדינא בין רב אשי לרב ירמיה, ונחלקו רק כיצד להעמיד את דברי שמואל.

אולם מרש"י שכתב בביאור דברי רב אשי

31. הר"ן [ד"ה מודה שמואל] ביאר שהטעם